

6678

۲۰۰

۱

۱۹۴

اسره

الحمد لله

WWW.KETAB.IR

مہانی نظری تقریب

تألیف:

سید محمد جواد علوی طباطبائی بروجرودی رحمۃ اللہ علیہ

مؤسسہ حضرت آیت اللہ العظمیٰ بروجرودی رحمۃ اللہ علیہ

سرشناسه: علوی طباطبایی بروجردی، سید محمدجواد، ۱۳۳۰.
عنوان و نام پدیدآورنده: مبانی نظری تقریب / مؤلف سید محمدجواد علوی بروجردی؛ تهیه:
مؤسسه آیت الله العظمی بروجردی قدس سره.
مشخصات نشر: قم: مجد اسلام، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۱۹۴ ص.

شابک: ۱۰۰۰۰۰ ریال - ۵ - ۴۷ - ۷۷۰۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸ - ISBN

وضعیت فهرست نویسی: قیما.
یادداشت: اثر حاضر مقدمه کتاب المراجعات است که به قلم حضرت آیت الله علوی
طباطبایی بروجردی می باشد، این اثر پیرامون مبانی نظری تقریب مذاهب اسلامی است.
یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: تقریب مذاهب.
موضوع: وحدت اسلامی.
شناسه افزوده: مؤسسه آیت الله العظمی بروجردی قدس سره.

رده بندی کنگره: ۲۲ / ۵ / ۲۳۳ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۲

شماره کتاب شناسی ملی: ۹۷۴۵۲۴۷

مبانی نظری تقریب

مؤلف: سید محمدجواد علوی طباطبایی بروجردی

ناشر: انتشارات مجد اسلام

لبنوگرافی: اسوه

چاپخانه: اسوه

نوبت چاپ: اول

سال نشر: ۱۳۹۷

شابک: ۵ - ۴۷ - ۷۷۰۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

بها: ۱۰۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

مؤسسه آیت الله العظمی بروجردی، قم، خیابان چهارمردان، کوچه ۶، پلاک ۱۹۷

تلفن: ۳۷۷۵۴۲۸۸ صندوق پستی: ۶۶۶۵۸ - ۳۷۱۳۷

فهرست

۹	پیشگفتار
۱۹	درآمد
۲۱	فصل اول: ضرورت شناخت اسلام راستین
۲۶	همسانی شیوه تحقیق در مکاتب آسمانی و بشری
۲۷	منابع شناخت اسلام راستین
۲۷	الف) قرآن
۲۹	راسخان در علم چه کسانی هستند؟
۳۰	ب) سنت نبوی
۳۳	مشکل نقل سنت نبوی
۳۴	بررسی علل تعارض در نقل سنت

- فصل دوم: پیامدهای منع تدوین حدیث..... ۴۵
- مرجعیت اجتهاد صحابه نزد اهل سنت..... ۵۸
- بررسی اعتبار اجتهاد صحابه..... ۶۱
- تخطئه و تصویب..... ۶۷
- جایگزین کردن اجماع صحابه به جای اجتهاد صحابه..... ۷۱
- بررسی اعتبار اجماع صحابه..... ۷۳
- اعتبار قیاس در مذاهب اهل سنت و نقد آن..... ۷۹
- فصل سوم: بازگشت به اسلام راستین..... ۸۷
- تلاش دشمنان اسلام برای تخریب حرکت اسلامی..... ۹۲
- فصل چهارم: ضرورت عرضه اسلام راستین..... ۹۵
- علی علیه السلام الگوی واقعی اسلام راستین..... ۹۸
- نقش اهل بیت علیهم السلام در معرفی اسلام راستین..... ۱۰۳
- علت سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله به محبت به اهل بیت علیهم السلام..... ۱۱۰
- فصل پنجم: پیام اندیشه تقریب مذاهب اسلامی..... ۱۱۵
- نظر آیت الله بروجردی درباره شئون سه گانه عترت..... ۱۲۷
- ۱ - شأن امامت و ولایت:..... ۱۲۸
- ۲ - شأن حجّیت قول و فتوا:..... ۱۳۱
- ۳ - شأن صلاحیت عترت برای نقل سنت پیامبر صلی الله علیه و آله:..... ۱۳۵

- بایستگی پذیرش صلاحیت عترت علیه السلام برای نقل سنت ۱۳۶
- برتری طریق عترت علیه السلام برای نقل سنت ۱۴۸
- فصل ششم: مبنای نظری تقریب مذاهب اسلامی ۱۵۳
- اشکال بعض اهل سنت و پاسخ آن ۱۵۸
- ضرورت دوری از باورهای ناصبانه ۱۶۷
- کتابنامه ۱۷۵

WWW.KETABIR

پیشگفتار

خدای متعال می‌فرماید: «إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ»؛ «این است امت شما، امتی یگانه، و من پروردگار شما هستم؛ پس مرا پرستید».

هرچند این آیه از وحدت امت اسلامی به صورت اخباری سخن می‌گوید، اما همانند آیات بسیاری که حقیقتی را در مقام اخبار بیان می‌کنند و تحقق و انشای آن را از مسلمانان می‌طلبند، این آیه نیز تحقق وحدت را از مسلمانان طلب می‌کند. از این رو، آرزوی دیرین همه مصلحان و علمای روشن ضمیر مسلمان، ایجاد و تحقق وحدت میان مذاهب مختلف اسلامی بوده، و تاکنون نیز برای نیل به این آرمان بزرگ الهی تلاش‌های گوناگونی انجام گرفته است؛ از جمله تأسیس «دارالتقریب بین المذاهب الإسلامية» به همت جمعی از

علمای شیعه و سنی، که از مهم‌ترین و کارآمدترین تلاش‌ها در این زمینه می‌باشد، و باعث برداشته شدن گام‌های عملی برای تقریب مذاهب اسلامی شده است. در پرتو این اندیشه تابناک و کوشش‌های بی‌دریغ بانیان آن «بعد از سال‌ها میان زعیم روحانی شیعه، حضرت آیت الله العظمی بروجردی رحمته الله، و زعیم روحانی سنی، شیخ عبدالحمید سلیم، و دو سال پس از فوت زعیم سنی، میان ایشان و شیخ محمود شلتوت، مفتی وقت «جامع الأزهر» مصر، روابط دوستانه میان زعمای دو مذهب برقرار شد و نامه‌ها مبادله گردید.»^۱ تا منجر به صدور فتوای شیخ محمود شلتوت، مبنی بر صحت پیروی اهل سنت از مذهب شیعه گردید.

متن (عربی) فتوای شیخ محمود شلتوت

إِنَّ بَعْضَ النَّاسِ يَرَى أَنَّهُ يَجِبُ عَلَى الْمُسْلِمِ لِكُلِّ تَقَعِ عِبَادَاتِهِ وَمَعَامَلَاتِهِ عَلَى وَجْهِ صَحِيحٍ، أَنْ يَقْلُدَ أَحَدَ الْمَذَاهِبِ الْأَرْبَعَةِ الْمَعْرُوفَةِ وَلَيْسَ مِنْ بَيْنِهَا مَذْهَبُ الشَّيْعَةِ الْإِمَامِيَّةِ وَلَا الشَّيْعَةِ الزَيْدِيَّةِ، فَهَلْ تَوَافَقُونَ فَضِيلَتَكُمْ عَلَى هَذَا الرَّأْيِ عَلَى إِطْلَاقِهِ فَتَمْنَعُونَ تَقْلِيدَ مَذْهَبِ الشَّيْعَةِ الْإِمَامِيَّةِ الْإِتْنَاعَشْرِيَّةِ مَثَلًا؟.

فَأَجَابَ فَضِيلَتُهُ:

۱. إِنَّ الْإِسْلَامَ لَا يُوجِبُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَتْبَاعِهِ اتِّبَاعَ مَذْهَبٍ مُعَيَّنٍ، بَلْ

تقول: إِنَّ لِكُلِّ مُسْلِمٍ الْحَقَّ فِي أَنْ يُقَلِّدَ بَادِي ذِي بَدءِ أَيْ مَذْهَبٍ مِنَ الْمَذَاهِبِ الْمَنْقُولَةِ نَقْلًا صَحِيحًا، وَالْمَذُونَةِ أَحْكَامَهَا فِي كُتُبِهَا الْخَاصَّةِ، وَلَمَنْ قَلَّدَ مَذْهَبًا مِنْ هَذِهِ الْمَذَاهِبِ أَنْ يَنْتَقِلَ إِلَى غَيْرِهِ - أَيْ مَذْهَبٍ كَانَ - وَلَا حَرَجَ عَلَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ.

۲. إِنَّ مَذْهَبَ الْجَعْفَرِيَّةِ الْمَعْرُوفَ بِمَذْهَبِ الشَّيْعَةِ الْإِمَامِيَّةِ الْإِثْنَا عَشَرِيَّةِ، مَذْهَبٌ يَجُوزُ التَّعَبُّدُ بِهِ شَرْعًا كَسَائِرِ مَذَاهِبِ أَهْلِ السُّنَّةِ. فَيُجِبُ لِلْمُسْلِمِينَ أَنْ يَعْرِفُوا ذَلِكَ، وَأَنْ يَتَخَلَّصُوا مِنَ الْعَصِيَّةِ بِغَيْرِ الْحَقِّ لِمَذَاهِبٍ مُعَيَّنَةٍ، فَمَا كَانَ دِينَ اللَّهِ وَمَا كَانَتْ شَرِيعَتُهُ بِتَابِعَةٍ لِمَذْهَبٍ، أَوْ مَقْصُورَةً عَلَى مَذْهَبٍ، فَالْكُلُّ مُجْتَهِدُونَ مَقْبُولُونَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى، يَجُوزُ لِمَنْ لَيْسَ أَهْلًا لِلنَّظَرِ وَالْإِجْتِهَادِ تَقْلِيدُهُمْ وَالْعَمَلُ بِمَا يُقَرَّرُونَهُ فِي قَهْهِهِمْ، وَلَا فَرْقَ فِي ذَلِكَ بَيْنَ الْعِبَادَاتِ وَالْمَعَامَلَاتِ.

محمود شلتوت

ترجمه فتاوی تاریخی شیخ محمود شلتوت شیخ جامع الازهر
در مورد جواز پیروی از مذهب شیعه امامی از معظم له سؤال شد:
عده‌ای از مردم معتقدند که هر فرد مسلمان برای آنکه عبادات و
معاملاتش صحیح انجام گیرد، باید تابع احکام یکی از مکتب‌های
معروف چهارگانه باشد، و در میان این مکتب‌های چهارگانه نامی از
مکتب شیعه امامی و شیعه زیدی برده نشده است.

آیا جنابعالی با این نظر کاملاً موافقید که مثلاً پیروی از مکتب
شیعه امامیه اثنی عشری مغایرتی با دین ندارد؟

آن جناب پاسخ دادند:

۱. آیین اسلام هیچ یک از پیروان خود را ملزم به پیروی از مکتب معینی ننموده، بلکه هر مسلمانی می تواند از هر مکتبی که به طور صحیح نقل شده، و احکام آن در کتب مخصوص به خود مدون گشته، پیروی کند، و کسی که مقلد یکی از این مکتب های چهارگانه باشد می تواند به مکتب دیگری - هر مکتبی که باشد - منتقل شود.
 ۲. مکتب جعفری، معروف به مذهب امامی اثنی عشری، مکتبی است که شرعاً پیروی از آن مانند پیروی از مکتب های اهل سنت جایز می باشد؛ بنابراین سزاوار است که مسلمانان، این حقیقت را دریابند و از تعصب ناحق و ناروایی که نسبت به مکتب معینی دارند دوری گزینند؛ زیرا دین خدا و شریعت او تابع مکتبی نبوده و در احتکار و انحصار مکتب معینی نخواهد بود، بلکه همه صاحب مذهبان، مجتهد بوده و اجتهادشان مورد قبول درگاه باری تعالی است، و کسانی که اهل نظر و اجتهاد نیستند می توانند از هر مکتبی که مورد نظرشان است تقلید نموده و از احکام فقه آن پیروی نمایند، و در این مورد فرقی میان عبادات و معاملات نیست.
- امضا: محمود شلتوت

صاحب این اثر، حضرت آیت الله علوی بروجردی (زید عزه) که از اوان جوانی تحت تأثیر اندیشه‌های تابناک نیای بزرگوارش، حضرت آیت الله العظمی بروجردی رحمته الله علیه، با اندیشه تقرب مذاهب اسلامی آشنا شد، از آن زمان تا به امروز همواره این اندیشه را پی گرفته و با جدیت این هدف ارزشمند را دنبال کرده است؛ چرا که تحقق این هدف والا را مقدمه تحقق وحدت اسلامی می‌داند.

معظم‌له همواره در گفته‌ها و نوشته‌هایش تصریح کرده که اندیشه وحدت امت اسلامی، یک نظریه تاکتیکی و گذرا نیست که برای تعایش و هم‌زیستی میان فرقه‌های مختلف اسلامی ارائه شده باشد تا مسلمانان در شرایط پرتلاطم کنونی جهان، زندگی بهتری داشته باشند، بلکه به دلیل وجود مبنای نظری برای آن، یک نظریه راهبردی و پایدار دانسته که در چهارچوب کتاب و سنت هیچ دلیلی توان مخدوش کردن این اصل مهم را ندارد.

آیت الله علوی (زید عزه) با تأکید بر این موضوع که تحقق وحدت اسلامی با شناخت اسلام راستین از طریق منابع اصیل ممکن خواهد بود، با معرفی قرآن به عنوان اولین و مهم‌ترین منبع شناخت اسلام (به دلیل نزول آن از سرچشمه علم الهی بر قلب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم)، یادآور می‌شود که چون اسلام دین جاویدانی است که ناسخی برای آن نیست، باید توسط قرآن کریم راهی برای تشخیص حق و تفسیر سره از ناسره ارائه شده باشد، خصوصاً که قرآن تصریح

می‌کند، آیات آن به دو دسته محکم و متشابه تقسیم شده، و تأویل و تفسیر آیات متشابه را شأن خداوند و راسخان در علم دانسته است.

آن‌گاه با بیان این‌که قطعاً پیامبر بزرگ اسلام ﷺ که امین و وحی خداوند است، از راسخان در علم و آگاه‌ترین فرد به اراده‌ی خالق در کتاب مجید است، تفسیر و تأویل کتاب خدا را شایسته‌ی آن حضرت ﷺ، و تفهیم کلام خدا به بشر را شأن بایسته‌ی او دانسته است که از طریق سنت به تبیین و تشریح معارف و احکام قرآن پرداخته است؛ از این‌رو، سنت را دومین منبع اصیل شناخت اسلام راستین معرفی کرده است.

ایشان با نگاهی گذرا به تاریخچه‌ی تدوین سنت نبوی، به تشریح دو طریق نقل سنت پیامبر اسلام ﷺ؛ یعنی، عترت و غیر عترت پرداخته است و با استناد به احادیث معتبر که از طریق شیعه و اهل سنت درباره‌ی مرجعیت دینی عترت وارد شده است، حدیث شریف ثقلین را که همه‌ی صحاح اهل سنت - غیر از صحیح بخاری - آن را از پیامبر نقل کرده‌اند و در کتب روایی شیعه نیز به صورت متواتر نقل شده است، از همه‌ی مذاهب اسلامی خواسته تا آن را محور شناخت سنت و در نتیجه شناخت اسلام راستین قرار دهند.

حضرت آیت الله علوی (زید عزّه) پس از بیان مقدمه‌ی بحث، با الهام گرفتن از اندیشه‌ی تابناک مرحوم آیت الله العظمی بروجردی رحمته الله به

طرح مبنای نظری تقریب مذاهب اسلامی پرداخته است و با اشاره به شئون سه گانه عترت علیهم السلام؛ (شان امامت و ولایت، شان حجّیت قول و فتوا و شان نقل سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم)، حدیث ثقلین را قابل استدلال برای اثبات این سه شأن دانسته است، و برای رسیدن همه مذاهب اسلامی به نقطه مشترکی که عامل وحدت امت اسلامی می شود، تصریح می کند: «اگر طبق دیدگاه شخصی، دلالت این حدیث شریف بر شان امامت و ولایت عترت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تمام نبود، هیچ مانعی برای استناد به آن در مرحله دوم؛ - یعنی حجّیت فتوای عترت علیهم السلام - وجود ندارد و هر فوض عدم پذیرش این دلالت، بی تردید اعتبار قول عترت برای نقل سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به دلیل وجود ادله معتبر در منابع حدیثی، حجیت این شأن برای هیچ یک از مذاهب اسلامی قابل انکار نیست».

بر اساس این مبنای نظری، تقریب به معنای دست برداشتن یک مذهب از باورهای خود نیست، بلکه هر مذهب بر پایه طریق و مبنای استدلالی خویش راهی به سوی یکی از این مراحل می یابد و با شناخت اسلام راستین از طریق دو منبع اصیل اسلام؛ (قرآن و سنت) که از طریق متقن عترت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به مسلمانان رسیده است و با عمل به آن، در دنیا و آخرت به فرجام نیک خواهند رسید.

مؤسسه حضرت آیت الله العظمی بروجردی رحمته الله خرسند است که موفق شده است این اثر ارزشمند که ادامه دهنده راه بنیان گذاران

تقریب مذاهب اسلامی و زمینه‌ساز تحقق آرمان بلند همهٔ مصلحان
روشن‌ضمیر امت محمد صلی الله علیه و آله برای نیل به وحدت امت اسلامی
است را، به امت مسلمان تقدیم کند.

مؤسسه آیت الله العظمی بروجردی رحمته الله

WWW.KETAB.IR